

ئۇيغۇر سوتى - شاھىد گۇۋاھچىنىڭ باياناتى

2-069UTFW - ئابدۇسالام مۇھەممەد

كىرىش سۆز

بۇ گۇۋاھچى 2014 يىلى ئۆزىنى خىتاي ساقچىلىرىغا مەلۇم قىلغاندىن كىيىن، خوتەندىكى بىر جازا لاگېرىغا سۇلانغان. جازا لاگېردا ئاچلىق، ئىنتايىن ناچار تازلىق شارائىتى، يېرىم يالىڭاچ ھالەتتە ھەددىدىن ئارتۇق قىستاڭچىلىق كامىردا تۇتۇپ تۇرىلىپ ئادىمىيىسىز مۇئامىلىلەرگە ئۇچرىغان. نۇرغۇن دەھشەتلىك قىيىنچىلىقلارغا شاھىد بولغان. ھەر كۈنى خىتايىنىڭ كۇمۇنىست پارتىيىسىنى مەدەپىلەيدىغان تۈگمەس قىزىل شىئىرلىرىنى يادلاشقا، ئۆزىنىڭ خاتالىقلىرىنى ئىتراپ قىلىدىغان ماقالىلەرنى يېزىشقا مەجبۇرلانغان. ئەگەر بۇ بۇيرۇقلارنى ئورۇنلاپ بۇلايمسا ئېغىر قىيىن قىستاق، تەھدىتكە ئۇچرىغان. بۇ گۇۋاھچى بۇ جازا لاگېرىنىڭ ھەتتا نانتسىسلار لاگېرلىرىدىنمۇ ناچارلىقىنى دىدى.

بۇ گۇۋاھچى جازا لاگېرىدىن قۇيۇپ بىرىلگەندىن كىيىن قايتا تەربىيەلەش مەركىزىگە ئاپىرىلىپ ئۇ يەردە داۋاملىق تۇتۇپ تۇرۇلغان. قايتا تەربىيەلەش مەركىزىدىمۇ ئۆزلۈكسىز كامىرا ۋە باشقا ۋاستىلەر ئارقىلىق قاتتىق نازارەت قىلىنغان ھەم ھىچقانداق دىن ئەركىنلىكى بولمىغان. لاگېردىكىلەر قىرى ياش دىمەي كۈندە ناھايىتى ئۇزۇن ھەم جاپالىق يۈگۈرۈشكە ئىلىپ چىقىلغان ئەگەر يۈگۈرەلمىسە قاتتىق دۇمبالىنىپ جازالانغان. كۈندە ئەتىگەن سائەت 8-12 گىچە چۈشتىن كىيىن 1-5 گىچە كەچتە 6-10 گىچە مەجبۇرى دەرسكە قاتناشتۇرۇلغان. قايتا تەربىيەلەشنى پۈتتۈرۈپ سىرتتا ھەممە ئادەمنىڭ تۇتۇلغانلىقىنى بىلگەندىن كىيىن سىرتقا چىقساممۇ بەربىر مەنى يەنە تۇتۇپ سۇلايدىكەن دەپ لاگېردا ئاشپەز بولۇپ قېپقالغان.

بۇ گۇۋاھچى 2015- يىلى ئايالى قاتتىق كىسەل بۇلۇپ قالغاندا لاگېردىن قىسقا ۋاقىتلىق ئايرىلىپ ئائىلىسىنى كۈرۈشكە رۇخسەت قىلىنىپ سىرتقا چىققاندا ئۇ يەردە نۇرغۇن يىڭى بىنالارنىڭ سىلىنىپ، كوچىلارنىڭ پۈتۈنلەي تۇساقلا بىلەن قورشىلىپ كەتكەنلىكىنى كۆرگەن. ئۇزۇن ئۆتمەي ئايالى تۇتۇلۇپ كىتىلىپ ئاياللار لاگېرىغا سۇلانغان. 2016- يىلى ئايالى كىسەل داۋالىتىش بىلەن قۇيۇپ بىرىلگەندە خىتايىدىن قىچىپ چىقىپ كەتكەن..

1. لاگېر شاھىتى ئابدۇسالام مۇھەممەتنىڭ لاگېرىغا قامىلىش جەريانى توغرىلۇق بەرگەن

گۇۋاھلىقى.

عبدالسلام

2. مەننىڭ ئىسمىم ئابدۇسالام مۇھاممەت، مەن يەكەن ناھىسى قوشئېرىق يېزىسىدا 11. كەنت 4. مەھەللىدە تۇغۇلغان. مەن تۇغۇلۇپ 7 ياشقىچە ئائىلىدە تۇردۇم، ئۇنىڭدىن كىيىن باشلانغۇچ مەكتەپنى شۇ كەنتتىكى مەكتەپتە پۈتتۈردۈم، ئۇنىڭدىن كىيىن ئوتتۇرا مەكتەپنى بىزنىڭ بازاردىكى مەكتەپتە ئەلا نەتىجە بىلەن پۈتتۈردۈم. مەكتەپنى بەك ياخشى نەتىجە بىلەن پۈتكۈزگەنلىكىم ئۈچۈن ئوقۇتقۇچى تاللاش ئەھۋالى بولۇپ شۇ يەردىكى 300 ئوقۇغۇچى ئىچىدىن مەننى ئوقۇتقۇچىلىققا تاللىدى. 1993 - يىلى 16 ياش ۋاقتىدا مەكتەپكە ئوقۇتقۇچىلىققا كەلدىم، بىر يېرىم يىل جەرياندا بىر يىل 5- سىنىپنىڭ سىنىپ مەسئۇلى بولدۇم، 6 ئاي پۈتۈن مەكتەپنىڭ تەنتەربىيە ۋە خەنزۇ تىلى ئوقۇتقۇچىسى بولدۇم. ئۇنىڭدىن كىيىن مەكتەپتە ئىشلىگۈم كەلمىدى. ئىقتىساد بەك ئاز، شۇنىڭ بىلەن بىر كەسپ ئىگىلەي دەپ ئاشپەزلىك كەسپىنى ئۆگەندىم ئىككى يىل، جىددى ئىككى يىل ئىچىدە ئۆگەندىم. شۇنداق تۇرغان مەزگىلدە بىزنىڭ يېزىنىڭ دىنى ئىشلارغا مەسئۇل خادىملىرى، مەننىڭ بوۋام بىر مەسچىتنىڭ خاتىپى، دادام مەسچىتنىڭ ئىمامى، مەن كىچىكىمدىنلا تاماكا چەكمەيدىغان ھاراق ئىچمەيدىغان، ئەخلاقسىز ئىشلاردىن ئۇزاق تۇرىدىغان بىرسى بولغۇنۇم ئۈچۈن دىنى ئىشلار رەئىسى ماڭا كۆز تاشلاپ بۇ ھۆكۈمەت تەرەپ سىياسى كېڭەشنىڭ رەئىسى ساقچىلارغا مەلۇم قىلىپ قويۇپتۇ مەننى تىزىملاپ. بۇ ساقچىلار مەننى داۋاملىق يوقلايدىغان بولدى، كەنتلەرگە چاقىرىدىغان بولدى. ھەتتا ئۆيلەرگە تۇيۇقسىز كېلىپ گەپ سوراپ ئارام بەرمىدى. شۇنىڭ بىلەن ئائىلەمدىكىلەر قورقۇشقا باشلىدى، مەنمۇ قورقتۇم. ئۇنىڭدىن كىيىن مەن ئاشپەز بولغاندىكىن خوتەنگە چىقىپ كېتىپ ئاشپەزلىك قىلىپ تىرىكچىلىك قىلاي دېگەن مەقسەتتە 1997- يىلى خوتەنگە چىقىپ ئاشپەزلىك قىلىپ تىرىكچىلىك قىلدىم.

3. شۇ جەرياندا بىر مەزگىل ۋاقىت ئۆتتى، ئۇنىڭدىن كىيىن 1999- يىلى 5- ئايدا خوتەندە ئۆيلەندىم. ئۇنىڭدىن كىيىن يۇرتۇمغا قايتاي دېسەم يۇرتۇمدا قاتتىقچىلىق، بېسىم يامان، ئاتا- ئانىم ئەنسىرەپ قورقىدۇ، خوتەندە تېخى نوپۇسىز تۇرغانلارنى قىيىنغىلى تۇرغاندىكىن خوتەندىن بىر نوپۇس ئالدىم، نوپۇس ئېلىپ ئۇ يەردە تۇرۇپ قالدىم. شۇنىڭ بىلەن گاھى ئىشلەپ گاھى ئاشخانا ئېچىپ ئاشپەزلىككە داۋام قىلدىم. 2014- يىلى ئاخىرقى قېتىم بىر ئاشخانا ئېچىۋاتتىم، ئاشخانا ئېچىۋاتقان مەزگىلدە قولۇمدا ئېغىر بىر كېسەللىك كەپ چىقتى. شۇنىڭ بىلەن شۇ يەردىكى يېزىنىڭ ساقچىلىرىغا، سىياسىي كېڭەشكە، دادۇيگە، ھەممە يەردىن بەش پارچە خەت ئېلىپ تامغىلىق، ئۇ ۋاقىتلاردا يېشىل كارتا بولمىسا بولمايتتى، ھەممە نەرسىنى تولۇق ئېلىش ئارقىلىق، ھەتتا دوختۇردىن ئىمزا ئېلىپ ئۈرۈمچىگە داۋالانىشقا چىقىپ كەتتىم. 2014- يىلى 9- ئايدا چىقىپ كەتكەن ئىدىم، 11- ئايدا مەننى تۇتۇش بۇيرۇقى ئېلان قىلغانلىقىنى دېدى. ئۇ ۋاقىتلاردا قاتتىق ۋەھىملىك بولۇپ كەتكەن، ياش زىيالىيلار، ۋەتەنپەرۋەر يىگىتلىرىمىز، تىجارەتچى بايلار، ئەھلى ئۆلىمالار ناھايىتى قېيىن قىستاق بىلەن. شۇ ۋاقىتلاردا ئېغىر كېسىش 20 يىل 15 يىل، بىر ئېغىز

مەھمۇد سالىھ

گېپى ئۈچۈن 15 - 20 يىل كېسىدىغان گەپلەر چىققىلى تۇرغاندىن كىيىن، بەك قورقۇنۇچلۇق بولۇپ كەتتى ئۇ ۋاقىتلاردا. مىنىڭ ھېچقانداق گۇناھىم يوق دەيدىغان ئادەملەرنىڭ ھەممىسى قورقۇشقا باشلىدى، چۈنكى خىتتاينىڭ تۇتۇشقا سەۋەپ كەتمەيدىغانلىقىنى بىلدۈرۈش ئەمدى، ئۈچ تۆت ئاي ئىچىدە ئادەم تۇتۇشقا كىيىن ئۇنىڭغا پەقەت گۇناھ ئۆتكۈزگەنلىك ئۆتكۈزۈمگەنلىكىگە قارىماي. ئەگەر خىتتاي تاجاۋۇزچىلىرى گۇناھ بىلەن بىر ئادەمنى تۇتقان بولسا ئۇ ۋاقىتتا نۇرغۇن ئادەم خاتىرجەم بولاتتى، چۈنكى، مەن گۇناھ ئۆتكۈزۈمىدىم، خىتتاينىڭ قانۇنىغا خىلاپلىق قىلمىدىم دېيەلەيتتى. ئۇ ۋاقىتتا قانۇن دېگەن نەرسىنى ئىشلەتمىدى خىتتاي، كۆزگە كۆرۈنگەن ئادەمنىڭ ھەممىنى تۇتتى. شۇنىڭ بىلەن مەن قېچىشنى ئويلىدىم، لېكىن ھېچقانداق قېچىش ئىمكانىيىتىم يوق، بىزنىڭ شەرقىي تۈركىستان تۇپراقلىرىنىڭ ھەممىسى خىتتاينىڭ چاڭگىلى ئاستىدا، خىتتاينىڭ يۇرتىغا قېچىشنىڭ تېخى ئىمكانىيىتى يوق، چەتئەلگە قېچىشقىمۇ ئىمكان يوق. شۇنىڭ بىلەن مەن ھېچقانداق گۇناھ بولمىغاندىكىن دېگەننىمۇ ئويلاپ ئۆزۈمنى مەلۇم قىلدىم، 2014-يىلى 11-ئاينىڭ 20-كۈنى مەلۇم قىلدىم. خىتتاي تاجاۋۇزچىلىرى تەرىپىدىن ئىككى ساقچى ئەۋەتتى، ئۇلار مېنى ئۈرۈمچىدىن خوتەنگە ئېلىپ باردى. 2014-يىلى 11-ئاينىڭ 25-كۈنى ئاشۇ يەردە ساغلاملىق تەكشۈرۈش قىلدى، باشلىرىمنى چۈشۈرتۈپ تەھدىت بىلەن كىيىملىرىمنى سالدۇرۇپ، ئاندىن مېنى تۇتۇپ تۇرۇش ئورنىغا ئەكىردى. تۇتۇپ تۇرۇش ئورنىدا مىنىڭ ھاياتىم 5 ئاي، 6 ئايغا يېقىن ئاشۇ يەردە ئۆتتى. نۇرغۇنلىغان ئېچىنىشلىق قېيىن-قېستاقلىرىغا شاھىت بولدۇم، نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ ئۆلۈم ھالىتىدە كۆتۈرۈپ ئېلىپ چىقىپ كىتىلگىنى كۆردۈم، يېمەك ئىچمەكلەر تۈزلۈك، قۇرت-قوڭغۇزلار بىلەن قىلىنغان شىفەن، سەي كۆكتاتلارنى تاشلاپ بېرەتتى، ئاچلىقتا نەچچە ئادەمنىڭ يېقىلىپ كەتكىنى با. خالاغا 48 سائەتتە بىر قېتىم ئېلىپ چىقاتتى، لېكىن پۇتلىرىمىز كىشەنلەنگەن، ھەر ئىككى ئادەمنىڭ پۇتى بىر قىلىپ كىشەنلەنگەن، 16-20 ئادەمگە بىرىلگەن ۋاقىت ئاران 10 مىنۇت، شۇ قىيىنچىلىقلار بىلەن، تاماق يېيىشتىنمۇ قورقىدىغان بولۇپ كەتتۇق ئۇ يەردە. 48 سائەتكىچە تەرەت قىستاپ قالسا ئۆيىنىڭ بىر بۇرجىكىدە چېلەك بار ئىدى، شۇ چېلەكتە ئولتۇرۇپ تۇرۇپ چوڭ كىچىك تەرەتلەرنى شۇ چېلەككە قىلاتتۇق.

4. بۇ تۇتۇپ تۇرۇش ئورنىغا كىرگەندىن كىيىن پۈتۈن كىيىم-كېچەكلىرىمىزنى سالدۇرۇپ، ھەتتا تۈگمە چاغلىغىن نەرسىلىرى بار كىيىملەرنى تاشلىۋىتىپ يېرىم يالىڭاچ ھالەتتە ئەكىردى ئۇ ۋاقىتتا ئۇنداق كىيىملىرىمىز بولمىغاندىكىن. ئۇنىڭ ئىچى بەك سوغۇق، نەخ ئۇ يەرگە قىش ۋاقتىدا كىرىپ قالغان بولغاندىكىن. ئۇنىڭ ئىچىدە پار يوق، بىلەكتەك بىر دانە تۆمۈر بار، شۇ تۆمۈردىن پۈتۈن ئۆيلەرگە ئۆتكۈزۈپ قويدىغان، شۇنىڭدىن ئىسسىقلىق بار ئادەم ئۆلمەيدىغانغا، ئامما قاتتىق توڭۇپ كېتىمىز ئۇنىڭ ئىچىدە. ئۆيىنىڭ چوڭلىقى 2.5 مېتىردا 2.5 مېتىر چىقىدۇ 16 ئادەم بار ئەمدى. 16 ئادەم بۇ ئۆيدە ئىككى قاشلىغىن بولۇپ بىر تەرەپ پۇتىنى قىلغان تەرەپكە يەنە بىر

عبدالسلام

تەرەپ بېشىنى قىلىپ سالىساق پۇتنى سۇنغىلى بولمايدۇ، يىغمىز. ھەربىر تەرەپتە سەككىزدىن كىشى تۆت يوتقان، ھەربىر يوتقاندا ئىككىدىن ئەر، بىر-بىرىگە دۈمبىسىنى قىلىدۇ، ھەر ئىككى ئادەمنىڭ پۇتىدا بىردىن كىشەن، كىشەن بارلار بىر يوتقاندا ياتىدىغان گەپ، كېچىلىرى مەدىرلاشقىمۇ بولمايدۇ بىر بىرىگە دۈمبىسىنى قىلىپ ياتقاچقا. بىر يوتقاندا ئىككى ئادەم ياتقاچقا توغرىسىغا ياپساق پۇتلىرىمىز توڭۇپ كېچىلىرى ئۇششۇپ ئۇخلىيالمىي ئۆرە ئولتۇرۇپ كېتىمىز.

ئۇ يەردە قىلغان تەرەتلىرىمىزنىڭ ئاغزىنى ياپىدىغان نەرسە يوق بۇرۇنلىرىمىز ئىچىشىپ، بۇرۇن ياللۇغى بولۇپ، كېچىلىرى يوق سۈيىدۈكنى پۇراپ ياتىدىغان گەپ.

ئاندىن ھەر كۈنىسى خەنزۇچە شىئىر يادلايمىز، ئۇ شىئىرلار بەك جىق ئەمدى ئۇنىڭ ئۈستىگە، 2-3 ۋاراق كىلىدۇ، ئوڭ تەتۈر يۈزى 4-5 بەت كىلىدۇ. خەنزۇچە شىئىرلارنى يادلىيالمىسا قاتتىق تاياق يەيدىغان ئىش. ئۇنىڭدىن كىيىن كامرادا ئورۇندۇقتا تىك ئولتۇرغىلى سالىدۇ، بىر ئادەم پەللىكى ئاغرىپ كېتىپ چىدىيالمىي قوڭنى يا ئا يانغا يا ما يانغا كىچىككەنە سۈرۈپ پەللىكىنى ئارام ئالدۇراي دىسە ئىلىپ چىقىپ دۈم ياتقۇزۇپ قاتتىق ئۇرىدۇ. ياكى ئاغزى كىچىككەنە مەدىرلاپ كېتىپ قالسا، ئۇ يەردە مۇمكىن ئەمەس قۇرئان ئوقۇش ناماز ئوقۇش، ئۇ يەردە بىر ئىنسان ئۆزۈرلۈك بولىدىغان يەر ئاللاھنىڭ ئالدىدا، ئاللاھمۇ ئەيۇ قىلىدىغان يەر، ئامما قۇرئان ئوقۇدۇڭ دېگەننى باھانە قىلىپ ئاشۇ يەردە 40-50 نى ئاشۇ ئۇچى قاتتىق ئۇرۇپ يىتىپ كەتكەن باللا بار. يەنە ئۇ سوراقتا يېگەن تايقتا كاشكى مەن ئۆلۈپ كەتكەن بولسام، ئەجلىم كەلگەن بولسا دېگەن بالىلارنى مەن ئۆز قۇلىقىم بىلەن ئاڭلىغان. ئۇنىڭدىن باشقا ھەر 48 سائەتتە تازىلىققا ئىلىپ چىققان ۋاقتتا خەنزۇلار كامپرا يوق يەردە تۇرىدۇ، كامپرا يوق يەردە تۇرۇپ ئالدىدىن ئۆتكەن ئادەمنى باكادىن باكا بىلىگە بىردىن تېپىپ ئۆتكۈزىدۇ، قاتتىق ئۆچمەنلىك بىلەن، زەھەرخەندىلىك بىلەن باكادىن باكا بىردىن ئۇرۇۋالىدۇ. ئۇ يەردە كەينىگە قاراشقىمۇ بولمايدۇ، بويىنى ساڭگىلىتىپ ماڭىدىغان گەپ، بەئەينى ناتىسبىستلار لاگېرىدىكىدەك، ھەتتا ئۇنىڭدىنمۇ بەتتەر. ناتىسبىستلار لاگېرىنىمۇ كۆردۈك، بىر بىرى بىلەن مۇڭدەشىپ ياتىدىكەن، كىنولىرىنىمۇ كۆردۈك مەسلەن. ئامما ئۇ يەردە مۇمكىن ئەمەس بىر ئادەم بىر ئادەم بىلەن پىچىرلىشىش، كۆزنىڭ قۇيرۇقىدا قاراشمۇ مۇمكىن ئەمەس، نىمىشقا قارايسەن دەپ.

5. ئۇ تۇتۇپ تۇرۇش ئورنىنىڭ ئىسمى خوتەن ناھىيىلىك تۇتۇپ تۇرۇش ئورنى دەپ يېزىقلىق، خوتەن ناھىيىلىك جوتۇڭنىڭ يېنىدا. ئۇ يەردە تاماق يىيىلمىدى، تاماقلار بېرىلمىدى، ئۇيغۇر ساقچىلار بولغاندىكىن بۇ ئاشپەز يەتمىدى ئاشپەز بارمۇ ئىچىڭلاردا دېدى، مەن ئاشپەز دېدىم، مېنى ئۈچ كۈندىن كىيىن باشلىقلىرىدىن سوراپ ئىلىپ چىقتى، ئىلىپ چىققاندىن كىيىن مېنىڭ ئەتكەن تامىقىم تېتىدى ئۇلارغىمۇ. ئۇنىڭدىن كىيىن ھە چىقە سەن دەپ ئىلىپ چىقىپ ئۇلارغا تاماق ئەتكۈزۈپ، ئاندىن شۇ يەردە يېتىۋاتقان قېرىنداشلىرىمىزغىمۇ تاماقنى مەن ئەتتىم. ئۇ يەرنىڭ

عبدالسلام

ئەسلى ئاشپىزنى ئارام ئالدۇرغانغا ئۇلارمۇ خوش بولدى، جاپا تارتساقمۇ سەي كۆكتاتنى يۇيۇپ قىلدۇق. بىزلەر تۇرۇۋاتقان ۋاقىتلاردا تاماقلاردىن ھەركۈنى قۇرت چىقاتتى، گاھى تۇزسىز، گاھى پۈتۈن تۈزلۈقنىڭ تۈزىنى تاشلىۋىتەتتى. تاماقنىڭ سۈپىتىنى ياخشىلاپ قىلدۇق، بالىلارمۇ خۇرسەن بولۇپ كەتتى، ئۆزى بىلدى بالىلارمۇ، گاھىسى دەپ سالىدى رەھمەت دېگەن گەپنى، ئۇ لاگېرنىڭ ئىچىدە تاماقنى سۇنغان ۋاقىتتا كۆزىگە ياش ئالغان بالىلار بار. شۇ ۋاقىتلاردا بىز يەنە سولاقخانا بىلەن سوراق قىلىدىغان يەرنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئاشخانا بولغاچقا سوراق قىلىۋاتقان يەردە قېرىنداشلىرىمىزنىڭ 48 سائەت چىراق ئاستىدا ئاشسىز تاماقسىز ئۇيقۇسىز ھالەتتە يۇقىرى بېسىملىق چىراقنى ياندۇرۇپ قويۇپ قىيناپ سوراق قىلىۋاتقانلىقىنى كۆردۇق، ئۇرۇپ سۆرەپ ئىلىپ چىقىۋاتقانلىقىنى كۆردۇق.

6. بۇنى دېمەكچى بولغىنىم، خىتتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ يىغىۋېلىش ئورنى قانداقتۇر بىر جىنايەت ئۆتكۈزگەن ياكى خاتالىق ئۆتكۈزگەنلەرنى تۇتۇپ تۇرۇپ سوراق قىلىش ئورنى بولماستىن، 2014- يىلدىن كىيىن پۈتۈن ئۇيغۇر كىملىكى بولغان ئىنسانلارنى ئاۋۋال تۇتۇپ تۇرۇش ئورنىغا سولاپ ئۇ يەردە خىتتاي ۋە ئۇيغۇرلاردىن تەشكىللەنگەن زاپانىي، خاس ئۇرۇپ قىيناش بىلەن مەسئۇل ئىنسانلارنىڭ ئالدىغا سولاپ، تا ئۇنى يەتكۈچە قىيناپ، نەچچە ئۆلۈپ نەچچە تىرىلگەنگە قەدەر قىيىنغاندىن كىيىن ئۇنىڭدىن ھېچنەمە چىقمىغاندىن كىيىن، مانىڭدىن ئەمدى بىر نەرسە چىقمىدى، بىز ئامال قىلالىمىدۇق دېگەندىن كىيىن ئاندىن ئۇنى گۇناھسىز دەپ ئۇنىڭدىن كىيىن تەربىيەلەش ئورنى دەپ ئاتىۋالغان لاگېرغا يۆتكەشنى قارار قىلىپ ئۇ يەرگە يۆتكەيدۇ. مەنمۇ ئۇ يەردە بەش ئايدىن ئارتۇق تۇرغاندىن كىيىن، 2015- يىلى 5- ئاينىڭ 5- كۈنى بەلكىم، تەربىيەلەش ئورنىغا ئىلىپ چىقتى. ئۇ يەرگە بارسام سىنى قويۇپ بېرىدىغان بولدۇق دەپ، خوتەن ناھىيىلىك تۇتۇپ تۇرۇش ئورنىدىن سىنى قويۇپ بېرىدىغان بولدۇق دېدى، ناھىيىتى خۇرسەن بولدۇم. سىنىڭ جىنايىتىڭ چىقمىدى، سەن گۇناھسىز ئىكەنسەن دېدى، بەك خوش بولدۇم، ئامما ئۆيۈمگە كېتەمدىمەن دېسەم، نەدىكى ئۆيۈڭگە كېتسەن سەن؟ سىنىڭ ئۆيۈڭگە كېتىدىغانغا تېخى ئىش بار دەپ گۇناھسىز قويۇپ بېرىدىغانلىقىغا ئۆزۈمنىڭ قولۇمنى باسقۇزدى. شۇ يەردىلا ماشىنىغا سېلىپ تۇتۇپ تۇرۇش ئورنىنىڭ گوباۋنىڭ ساقچىلىرى تەربىيەلەش ئورنى دېگەن لاگېرغا يۆتكەپ ئىلىپ باردى. يۆتكەپ ئىلىپ بارغاندىن كىيىن قارىسام ئىككى بىقىنىدا ئىككى دانە پوستتا تۇرۇپتۇ، كامىراق، ئەتراپلىرى سىم تور بىلەن ئېتىلگەن. كىرسەم باللا تاماققا تۇرۇپتىكەن، تاماققا بىر قاچىنى بەردى، تاماققا كىردۇق. تاماقنى يەپ چىققاندىن كىيىن ئىسمىمنى يەنە قايتا تىزىملاپ، نىمىشقا كىرگەنلىكىمنى، قانچىلىك تۇرغانلىقىمنى ئالغاندىن كىيىن تەربىيەلەش ئورنىنىڭ ياتاقلىرىغا بۆلدى. ياتاققا كىرسەم ئۇ ياتاقمۇ كىچىككەن ئۆي، ئۇ ئۆيدىمۇ شۇ ئۈچ دانە كارۋات پاتىدۇ ئىككى قەۋەتتىن، كامېرا بار ئۆينىڭ ئىچىدە، كىچىمۇ كۈندۈز كۆزىتىپ تۇرىدۇ. ياتاقنى ئۈچ دانە رايۇنغا بۆلەڭلىك، بۆلەكنىڭ يەنە ئايرىم ئىشكى بار قۇلۇپلاغلىق، تىشىدا يەنە تۆمۈر

مەدەنىيەت

ئىشك بىلەن كارىدورى ئېتىكىلىك. سائەت بويىچە ئەتتىگىنى قويۇشقا بىر پۇشتەك چالدىۇ شۇ پۇشتەك بىلەن يوتقان كۆرپىنى يىغىپ چۈشىدىغان گەپ. ئاندىن سىيگىلى ئىلىپ چىقىدۇ، سىيگىلى ئىلىپ چىقىدىغان ۋاقتىدا تۇتۇپ تۇرۇش ئورنىدىن بىر ئاز يەڭگىلەك قىلغىنى بىلەن ئۇ يەردىمۇ يەنە ساقچى بېشىدا قاراپ تۇرىدۇ. ناماز ئوقۇش، ھەر قانداق ئىبادە قىلىش چەكلىنىدۇ. گۇناھسىز دېگەن ئىنسانلارغا ناماز ئوقۇش ھەتتا تەرەت ئېلىشمۇ چەكلىنىدۇ، پەقەت سىيىپ يۈزىنى يۇيۇپ ماڭسا رۇخسەت. ئۇنىڭدىن كىيىن تەنتەربىيىگە سالدۇق دەپ يۈگۈرتىدۇ، ئۇ تەنتەربىيە ئەسلى بىزنى ئۇرۇپ قىيىناشنىڭ بىر ۋاستىسى. ناھايىتى ئېغىر يۈگۈرتىدۇ، يۈگۈرتىشمۇ قىسقا ئەمەس بەك ئۇزۇن. 70 ياشلىق قىرىلار بار ئۇلار يۈمۈلۈنۈپ كېتىدۇ، ئاياللارمۇ يۈمۈلۈنۈپ كېتىدۇ، بولالمىغان ۋاقتىدا كالتەك بىلەن بىر ئىككىنى ئۇرۇپ ئولتۇرغۇزۇپ قويىدۇ، تاياقنىڭ زەربىسىدە ماڭدىغان گەپ. جېنىمىز ئاران قالغان ۋاقتىدا تازلىق قىل دەيدۇ ئاندىن تازلىق قىلىدىغان گەپ، گەپ قىلماستىن يەرلەرنى ئاقارتىپ تىلىمىزدا يالغاندەك سۈپۈرۈپ، ئاندىن ئۇنى ئۆتكۈزۈۋالىدۇ. ئۇنىڭدىن كىيىن تاماق بار دەپ ئىلىپ چىقىدۇ، بىردىن قاچىنى كۆتۈرمىز جىنايەتچىگە ئوخشاش. تاماقتا سەپكە تىزىلغان يەردە بىر ئېغىز گەپ ياكى سەپ مايماق بولۇپ قالسا كالتەك، ھاقارەت، تاياق. تاماقلارمۇ شۇ جىنايەتچىگە ئوخشاش، گەپ قىلماي بىر ئېغىز سۆز چىقارماي ئولتۇرۇپ تامىقىمىزنى يەيمىز، ئاز بولسۇن جىق بولسۇن. ئۇنىڭدىن كىيىن دەرس بار دەپ دەرسكە ئىلىپ چىقىدۇ، ئەتتىگىنى سائەت 8 دە دەرسنى باشلىۋالسا 12 گىچە تۆت سائەت دەرس بار، چۈشتە بىر سائەت سولايىدۇ ئۆيگە ئارام ئالسىن دەپ، سائەت 1 دە ئىلىپ چىقىدۇ، 5 كىچە يەنە دەرس. ئۇ دەرسكە خىتتاينىڭ دۆلەت ئاپپاراتىنىڭ 7-8 ئورگاندىن، بىرسى دىنىي ئىشلار ئورگىنى دەيدۇ، بىرسى سىياسى قانۇن دەيدۇ، بىرسى خەلق ئىشلار دەيدۇ، بىرسى ئەمگەك كۈچى قاتارلىق ھەرخىل ئورۇندىن كېلىدۇ. ئامما ئۆزىنىڭ كەسپىگە ئائىت ھېچقانداق گەپ يوق، ھەممىسى خىتتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئۇيغۇر مىللىتىگە ناھايىتى كەڭ قورساقلىق قىلىۋاتقانلىقىنى، ئاتىدارچىلىقنى يەتكۈچە قىلىۋاتقانلىقىنى، ئۇيغۇرلارنىڭ تۈزكۈرلۈك قىلىۋاتقانلىقىنى بايان قىلىش بىلەن بىرگە خىتتايفىغا تەشەككۈر ئېيتىش، كومپارتىيىگە تەشەككۈر ئېيتىش توغرىلۇق توختىماي ئىلىپ بارىدىغان ۋەز-نەسەپتى شۇ.

7. ئۇنىڭدىن كىيىن سائەت 5 تىن 6 گىچە بىر سائەت ئارام ئالسا ئۇنىڭدىن كىيىن يەنە سائەت 10 گىچە ئۆيگە سولايىدۇ.

ناھايىتىمۇ جىق ئەمدى، قانۇنسىز دىنىي پائالىيەتلەرنىڭ تۈرلىرى، ئەسەبىيلىكنىڭ تۈرلىرى، قانۇنسىز ئۇنسۇرلارنىڭ سۈپىتى دىگەندەك ئاشۇ 70، 80، 50، 30 ماددىلىق قائىدىلەر بار بىر بىرىگە چېتىلىدىغان. ئۇ قائىدىلەرنى كۈندە مانچىدىن يادلاپ، ياد ئالالمىسا سىنى تۈرمىگە ئاپىرىپ بىرىمىز دەپ قورقۇتىدۇ. ھەتتا بەزىلەرنى قانۇنغا بويسۇنماسلىق مۇمكىن ئەمەس ئۇ يەردە، ئامما بەزىلەر ئېغىزى ئېغىر كېلىپ يادلىيالمىغانلارنى بىزگە كۆرسىتىپ تۇرۇپ تۈرمىدىن ئادەم

عبدالسلام

كېلىپ ماشىنىغا سولاپ ئىلىپ كېتىپ قىلغانلىرى بولدى، شۇنىڭ بىلەن كىچىمۇ كۈندۈز دەرس ئوقۇش بىلەن ئۆتتى 70 كۈن كۈنىمىز.

8. ئامما لاگېر دېگەن يەر بىر ئاز ئازادچىلىك كۆرۈنگىنى بىلەن، كىچىككەنە تازلىق قىلغىلى كۈنگە ئىلىپ چىققىنى بىلەن، تۇتۇپ تۇرۇش مەركىزىدە كۈنمۇ يوق، ھاۋامۇ يوق، جايغا تەرەت قىلىپ، تاياق بار، ئاھانەت بار، ئامما باشقا ئىشلار يەنە ئوخشاش. زەررىچىلىك ئەركىنلىك يوق، يا ناماز ئوقۇغىلى بولىدىغان يا قۇرئان ئوقۇغىلى بولىدىغان، يا ھىچ بولمىسا بىرسى بىلەن مۇڭداشقىلى بولىدىغان ھېچقانداق ئىش يوق، شۇ تاياق.

تەربىيەلەش ئورنىدىمۇ شۇ دەرس ئۆگىنىش دەرس ئۆگىنىش، ئاپتاپقا چىقىرىپ شۇ ئاپتاپتا ئولتۇرسەن دەپ. ئۇ يەرگە چىققان ۋاقتىمىز 6-ئاي 7-ئاي كۈنلىرى بولغاندىكىن ئاپتاپتا ئايلىنىپ كەتكەن باللا بار، مەيدانغا چىقىرىپ 4 مېتىردىن يەردە ئولتۇرغۇزۇپ، سىنىپ تۇرسا شۇ يەردە ئوقۇيسەن دەپ. يەنە ئوقۇغىنىنى يەنە ئوقۇپ تۈگىمەيدىغان ئوقۇش، كومپارتىيىنى مەدھىيەلەش. يەنە ماقالە يازىدىغان گەپ، 4 كۈندە بىر ماقالە يېزىپ، مەن ئۇنى قىپتىكەنمەن، كومپارتىيە ماڭا چىقىش يولى بەردى، ئۇنى بەردى بۇنى بەردى دەپ كومپارتىيىنى مەدھىيەلەيدىغان، ئۆزىمىزنى ئۆزىمىز ئەيىبلەيدىغان، كومپارتىيىگە شۈكۈر ئېيتىمىز دەيدىغان مېڭە يۇيۇش ئەمدى، توختىماي تارىخنى بۇرمىلايدىغان، تۈركىستان تارىخىنى خىتتاي تارىخى قىلىپ خىتتاينىڭ ئايرىلماس قىسمى دەپ.

9. شۇنىڭ بىلەن 70 كۈندىن كىيىن تەربىيەلەشتىن چىقتىم، ئەڭ ئاخىرقى كۈنلەردە ئائىلىسى بىلەن بىر قېتىم كۆرۈشتۈرۈش بولدى، كۆرۈشتۈرگەندىن كىيىن نۇرغۇن بالانىڭ ئاتا-ئانىسى يىغلاپ كىتىگىلىك، چىققانلارنىڭ يەنە بىر تەرەپتىن سولۇۋاتقانلىقىنى.

10. مەن ئاشپەز بولغاندىكىن ئۆزۈمنىڭ ئاشپەزلىكىنى مۇشۇ تۇتۇپ تۇرۇش ئورنىدىمۇ تاماق ئېتىپ بەرگەن، ئاشۇ يەردىن بىللە ئىلىپ بارغان بالانىڭ ئاشپەز ئىكەنلىكىمنى بىلەتتى، ئاكا سىز تاماق ئېتىپ بەرسىڭىز بولمامدۇ دېگەندىن كىيىن كادىرلار ئاڭلاپ سەن ئاشپەزمۇ دەپ ئۇ يەردىمۇ تاماق ئېتىپ بەرگەن 2-3 قېتىم چوڭ تاماقلارنى. شۇنىڭ بىلەن مەن ئاشپەز ئىشلەي دېگەن دەپ سىرتقا چىقسام يەنە تۇتىدىغانلىقىنى بىلىمەن، ياشاش مۇمكىن ئەمەس ئەمدى ئۇ يەردە. شۇنىڭ بىلەن ئۇ يەردە يەنە 6-7 ئاي تۇتۇلغان قېرىنداشلارغا تاماق ئېتىپ بەردىم، 6-7 ئاي لاگېردا تۇتۇلغان قېرىنداشلارغا شاھىت بولدۇم.

11. ئۇنىڭدىن كىيىن كېسەللىك سەۋەبى بىلەن ئايالىمنىڭ ئېغىر يۈرەك كېسەللىكى قوزغىلىپ قىلىپ، ئاندىن 2015-يىلى 11-ئاي مەزگىلدە مەن بولالمىدىم، ماڭا رۇخسەت

مەدەنىيەت

بەرسە دەپ چىرايلىق گەپ قىلىپ يۈرۈپ، مەن يەنە كىرىمەن دەپ يۈرۈپ، ماقۇل دەپ خەت قىلىپ بەردى. شۇنىڭ بىلەن سىرتقا چىقتىم، سىرتتا پۈتۈن كوچا كويلا چازىغا ئېلىنىپ بولۇپتۇ.

مەن تۇتۇپ تۇرۇش ئورنىدىن تەربىيەلەش ئورنىغا چىققان ۋاقتىدا نۇرغۇن چوڭ بىنالار سىلىنىپ، جوزا بەندىڭلار سىلىنىپ بولۇپتىكەن، نېمە ئىش بولغاندۇ بۇ يەردە دېسەك بىزدىن بۇرۇن ئىككى تۈركۈم كىشىلەرنى سولاپ بولۇپتىكەن. يېزا قىشلاقلاردىن نورمال ئادەملەرنى ئىلىپ كېلىپ، مەسچىتنىڭ ئىماملىرىنى، مەسچىتنىڭ مۇئەزرىن خەتىپلىرىنى، دىنىي ئىلمى بار دېگەن ياۋاش يۇمشاق، ھېچقانداق بىر ھىلىقى تۇتۇپ تۇرۇشقا ئىلىپ بېرىشقا لايىقتى توشمايدۇ دەپ. تۇتۇپ تۇرۇش ئورنى توشۇپ كىتىگىلى ئەمدى، مۇمكىن ئەمەس ئەمدى، ھەممە يەرنى سولاققانا قىلىۋاتقاندىكىن. ۋاقتىنچە ئا يەرگە ئاپىرىپ تۇرغانلاردىن ئىككى قارارنى ئۆتكۈزۈپتۇ، ئۇلار بىر ئايدىن ئىكەن. بىز ئۈچىنچى قارارنىڭ 70 كۈندىن باشلىدى. بىز 70 كۈننى توشقۇزغاندىن كىيىن، بىزدىن كىيىن تۇرغانلارمۇ 70 كۈن تۇردى ئىككى قارار، ئۇنىڭدىن كىيىن 120 كۈندىن ئۈچ قارارنى ئۆتكۈزدۇق. مەن ئاساسى تاماق ئەتكەن ۋاقتىم بولۇپ 8-9 قارارنى بېشىمدىن ئۆتكۈزدۈم. بىر ئاي، 70 كۈن، ئاندىن 120 كۈنگە ئىلىپ چىقتى، مەن بار ۋاقتىمدىكى ئەھۋال شۇ.

12. ئاندىن ئايالىمنىڭ كېسىلى ئېغىرلىشىپ يۈرەك كېسىلى تۇتۇۋالدى ئۇنى، ئاندىن ماڭا رۇخسەت بەرگەن بولسىلا دېدۇق، تاماقنى ئوبدان ئېتىپ بەردۇق، بىز قۇلقىمىز يۇمشاق ئىش قىلدۇق ئۇ يەردە. ئاندىن ئاۋۇلارمۇ ئەھۋالىمىزنى كۆرۈپ ماقۇل دەپ خەت قىلىپ بەردى. ئۇ يەردىن چىقىپ كەتتى دەپ ئەمەس بىزنى، بىز ئەمدى ئاشۇنى ئۈمىت قىلدۇق، بىزنىڭ ئادىمىمىز، تاماق ئېتىدىغان ئادەم، ئامما رۇخسەت بەردۇق دېگەن مەقسەتتە چىقتۇق.

13. چىققاندىن كىيىن قارساق پۈتۈن مەھەللىلەرنىڭ كوچىلارغا تۆمۈر دەرۋازا قاقلىق، كامىرالار قاقلىقلىك. ئۇنىڭدىن كىيىن ئايالىمنى ئۈچىنچى كۈنى دوختۇرخانىغا ئاپىرىمەن دەپ ئايالىم ئالدىمدا چىقىپ كەتكەچ تۇردى، مەن ئىشكتىن چىقىپ بولغۇچە، بىزنىڭ ئۆيىنىڭ 200 مېتىر بېقىنىدا چوڭ يول بار، ئاپتوبۇسقا چىقىپ بارىمىز، ياغلىقنى يۈزىنى يۈگىگەن ھالەتتە ئەمەس بىزنىڭ قەدىمىي ئۇيغۇر ئادىتى بويىچە بېشىغا ياغلىق ئارتىپ كەينىدىن چەگمەي ئېگەك ئاستىدىن چىگىدىغان بىر ئىش بار، شۇندا چەگكەچكە، ياغلىقنى ئالدىدىن چىگىپتۇ دېگەن باھانە بىلەن مەن چىقىپ بولغۇچە ئايالىمنى يەنە تۇتۇپ ئەكىرىپ كېتىپ بولۇپتۇ.

پەقەت ئاشۇ ماشىنىلار مېڭىپ تۇرۇپ 50 ياش، 60 ياش، 40 ياش، 30 ياش ياغلىقنى ئالدىدىن چەگكەنلا بولسا تۇتۇپلا بېسىپ ماشىنىغا، ئۇرۇپ سولاپ ئانىلىرىمىز ئاچىلىرىمىزنى. كۆڭلەكلىرىنى يىرتىپ ئۇزۇن بولسا، يىرتىپ قويۇپ بەرسە بولىدىغان گەپ، بەزىلىرى ھىلىقى كېسىۋاتقان يەرنى چىقاردى، ئۇ بىر ناگان بولۇپ قىلىشى مۇمكىن ئىنساپ قىلغانلىرى، كۆڭلىكىڭ ئۇزۇن بولۇپ قاپتۇ، ساڭا بۇنى ئاڭلاتمىغانمۇ دەپلا ئا يەرگە سولايدىغان گەپ. ئايالىمنى سولۋالدى

عبدالسلام

ئايالىم كالتا يوپىكا كىيگەن، مەن ئاشۇنداق دېگەن ئەمدى، كالتراق يوپىكا كىيىپ ما يەردە ھىلىقى ئەۋرىتىمىزنى ئوچۇق قويماي بىز دىققەت قىلىپ قاتتىق نېمە قىلىلى دېدۇق، كالتا كەيدى، ئامما ياغلىقنى ئالدىدىن چەگەنلىكى ئۈچۈن، ئۇنىڭدىن بۇرۇن ياغلىقنى ئالدىدىن چىگەتتى ئەمدى، شۇنىڭ بىلەن ماشىنىغا بېسىپ ئاچقىپ كېتىپتۇ.

14. ئۇنىڭدىن كىيىن مەن يۈگۈرۈپ بېرىپ پەيسوغا باردىم، بارسام ئۇ يەردە يوق، سىياسىي قانۇن ئىشخانىسىدا تۆتتى ئۇلارنى دېدى. ئۇنىڭدىن كىيىن بەنشېچۇ دەپ بىزنىڭ بازار ئىچىدە بىر يەر بار ئىدى، ئۇ يەرگە بارسام نىمىشقا تۇتۇپتۇ دېدى، مۇشۇنداق ئەھۋال دېسەم، ئاندا قىلسا ئاندا بولىدۇ دېدى، بىز ئۇقماپتىمىز دېدىم ئاڭلىمدى.

15. ئايالىم كىسەل، بارسام كۆزلىرى ياش، تۆمۈر دەرۋازىنىڭ ئىچىدىن كۈندە بىر قېتىم كۆرۈشتۈرىدۇ، تاماقنى ئاپىرىپ بىرىمىز، تاماق بەرمەيدۇ ئۇلارغا. ناھايىتى ئىزىلىپ كېتىپتۇ قارىسام 60-50 ئانىلىرىمىز بار، يېزىغا سولاپتۇ ئۇلارنى، ئۇلار ياغلىقنى ئالدىدىن چەگەنلىكى ئۈچۈن يېزىنىڭ تەربىيەلەش ئورنى، يېزىنىڭ لاگېرلىرىغا. سىياسىي قانۇن ئىشخانىسىنى ئۇ ۋاقىتتا لاگېر قىپتۇ ئۇلار ئاشۇ يەردە. ئۇلارنى بىر ئۆيگە سولاپ، ئۇسۇل ئوينىدىغان ئاياللارنى ئۇسۇل ئوينىتىپ ئۇسۇلغا سېلىپ ئۇلارنىمۇ قانۇن ئۆگىنىشكە. ھەتتا ئاشۇلارنىمۇ خالاغا كىرگەن ۋاقىتتا خالادا قاراپ تۇرۇپ، ئاشۇ ئاياللار سۇ ئەكىرىشكە بولمايدىكەن، ئىستىنجامۇ قىلمايدىكەن، بىر تالدىن قەغەز تۇتقۇزۇپ شېشىدىمۇ سۇ ئەكىرىشكە بولمايدىغانغا. شۇ قەدەر ئەمدى مەسىلەن.

16. ئاندىن كىيىن ئايالىمنىڭ كېسىلى ئېغىر بولغاچقا مەن تەربىيەلەش ئورنىدىن چىققان ۋاقىتتا مەن رۇخسەت دەپ چىققانلىقىم ناھايىتى ياخشى ئىش بولغانلىقى. چىققاندىن كىيىن ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ كۆتىكى بىر سىياسىي قانۇن بۇ بىر تەربىيەلەش مەركىزى. ئۇلارنىڭ شۇجىسىنىڭ قېشىغا باردىم سىلى رۇخسەت بەرگەن، چىققاننىمۇ مۇشۇنداق ئىشلار بولدى دېگەندىن كىيىن ئۇ بىر خەت قىپ بەردى، چوڭ بىر خەتنى قىلدى ئەمدى ئۇ ناھايىتى چوڭ بىر تەربىيەلەش ئورنى ئىدى. بىزنىڭ ئاشپىزىمىز ئۇ دەپ چىققاندىن كىيىن ئۇنىڭغىمۇ بەرگىلى ئۇنىماي، 24 سائەت كېتىدىكەن ئاشۇ خەتكىمۇ.

17. ئاندىن كىيىن چىقتۇق، ئايالىمنى 2-3 ئاي داۋالاتتىم. ئۇنىڭدىن كىيىن يەنە تۇتىدىغان ۋەھىمە باشلىنىپ كەتكىلى تۇردى. مەن يەنە كىچىككەن تىرىكچىلىك قىلمىسام بولمىدى، ئاشپەز بولغاندىكىن ئۇلارغا دەپ قويۇپ ساقچىغا، بەنشېچۇگە، ئاندىن خوتەن شەھىرىگە ئاشخانا ئاچتىم.

ئاندىن پاسپورتۇمنى ئىلىپ، ئۇ يەردە تۇرۇش ئىمكانىيىتىم بولمىغاچقا مەن چىقىپ كەتتىم 2016-يىلى 4-ئايدا مەن چىقىپ كەتتىم، 15 كۈندىن كىيىن ئايالىم بالىلىرىمىز بىلەن چىقتى

عبدالسلام

كەينىمىزدىن. پۈتۈن ئۆي چاقىمىز، تاپقان تەگەنلىرىمىزنىڭ ھەممىسىنى تاشلاپ، ھېچقانداق نەرسىمىزنى مىدىرلىتالماي ئۇ يەردىن قېچىپ چىقىشقا مەجبۇر بولدۇق.

18. مەن خوتەن ناھىيىلىك تۇتۇپ تۇرۇش ئورنىدىن خوتەن ناھىيىلىك تەربىيىلەش ئورنى دەپ ئاتالغان لاگېرغا بارغان ۋاقتىمدا مېنى ئۈچىنچى قارار دېدى بىزنى، ئۈچىنچى تۆتىنچى قارارغا يېقىن دېدى. بىزنىڭ ئالدىمىزدىكىلەرنى بىر ئايدىن تەربىيىلەش دەپ بىر ئاي سولاپتىكەن. مەھەللىدىكى ئەھلى ئۆلىما، مۇئەزرىن ئىمام دېگەن كىشىلەرنى سولاپ بىر ئايدىن تۇتۇپتىكەن، قېرى كىشىلەرنى پېشقەدەملەرنى. ئۇنىڭدىن كىيىن مەن ئۈچىنچى قارار بولۇپ 5-ئايدا باردىم، بىز 70 كۈن قالدۇق، ئۇنىڭدىن كىيىن 70 كۈن داۋاملىشىپ كىيىن 120 كۈنگە چىقتى. بۇ يەردىكى يېمەك ئىچمەك پۇللىرىنى ئائىلىسى كالا قويللىرىنى سېتىپ تۆلەيدۇ، 1200 كويدىن 1500 كويغىچە ئاشۇلارغا. تەربىيىلەش ئورنىدا تۇرغانلارنىڭ يېمەك ئىچمەكىنى، كىيىم-كېچىكىنى ئاتا ئانىسى ئۈستىگە ئالىدۇ. لاگېرغا ئېلىپ ماڭىدىغان كۈنىسى ھەر بىر ئادەمدىن 1200 كويدىن 1500 كويغىچە كىيىم كېچەك پۇلىسى، مەھبۇس كىيىمى كىيگۈزىدۇ ئۇ يەردىمۇ، كىيىم كېچەك پۇلىسى ۋە تاماق پۇلىسى دەپ 1200 كويدىن پۇلنى ئالىدۇ. ئۇ يەردە بېرىدىغان تاماق شۇ موما، مىفەن تاماقلرىنى ئېتىپ بېرىدۇ.

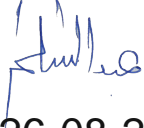
19. لاگېر 2016-يىلى ئەمەس بەلكى 2015-يىلى 1-، 2-ئايدا باشلىنىپ بولغان، مەن 2015-يىلى 5-ئايدا ئۈچىنچى قارار ئاشۇ جازا لاگېرغا چۈشكەن ئادەم مەن. 2015-يىلى 7-ئاينىڭ 15-20 دە 70 كۈنلۈك قارار پۈتكەندىن كىيىن مەن ئۇ يەردە ئاشپەزلىكتە قالدىم، شۇ ئورۇننىڭ ئۆزىدە 2 ئاي ئاشپەزلىكنى قىلغاندىن كىيىن خوتەننىڭ لايىقا يېزىسى دېگەن يەردە يەنە بىر تەربىيىلەش مەركىزى ئاچتى، ئۇ ناھايىتى بەك چوڭ، ئەڭ چوڭ قەدىمىي بىر مەكتەپ ئىكەن، شۇ مەكتەپنى تەربىيىلەش مەركىزى قىلىپ ئاچتى. مەن شۇ يەردە تاماق ئېتىپ بەردىم، 150 دىن جىق ئادەم بار، 5 ئادەم تاماق ئەتتۇق، ئۇ يەردىمۇ 7 ئايغا يېقىن تاماق ئەتتىم مەن.

20. ئامما شۇ ۋاقىتلاردا خوتەن ناھىيىسىنىڭ تەربىيىلەش ئورنى نامىدىكى جازا لاگېرى چوڭ ئىككى يەرگە بۆلۈنگەن ئامما ھەر يېزىدا، يەنى ناھىيىنىڭ 15-20 يېزىسىدا، ئاندىن ھەر كەنتتە. بىزنى تەربىيىلەش پۈتتى دەپ جازا لاگېرىدىن چىقارغىلى ھەپتە قالغاندا ھەممىمىزنى يېزىلارغا ئېلىپ باردى، بارغان يېزىلارنى كۆرگىنىمىزدە يېزىلاردىمۇ 70-80 ئەتراپىدا ئادەملەرنى بىر زالغا سولاپ جىددى ھالەتتە يوتقان كۆرپىلىك ياتقۇزۇپ تەربىيىلەشنى باشلاپ بولۇپتىكەن، ئۆز كۆزىمىز بىلەن كۆرگەن مەسلە.

مىنىڭ سۆزلەپ ئۆتكەنلىرىم مىنىڭ ئۆزۈمنىڭ بېشىمدىن ئۆتكۈزگەن ئەمەلىي تارىخىم، مەن بۇنىڭ نۇرغۇنلىرىنى ئۇنتۇپ قالغان بولۇشىم مۇمكىن ئامما دېگەنلىرىم ھەقىقەت، مەن ئۆزۈم كۆرگەن، ئۆزۈم شاھىت بولغان ئىشلار بۇ.

عبدالسلام

مەن گۇۋاچى باياناتنى ئوقۇدۇم ھەم چۈشەندىم. ئۇ باياناتنىڭ مەزمونىغا قۇشۇلدىم.
بۇ بايانات ئۇيغۇر سوت كوللىگىيىسىنىڭ تۇر بىتدە ئىلان قىلىنىپ، كەڭ خەلق ئاممىسىنىڭ
كورۇشىگە تەمىنلىنىدۇ.

ئىمزا:
ۋاقت: 26-08-2021